

едно общо, колективно достойние, девалвирайки по този начин „съдбовната“, екстатичната си обвързаност с персоналното, професионално-биографичното и в крайна сметка затымнявайки митогенната си мощ.

Именно тази затымнена връзка Вазовата творба по категоричен начин успява да възстанови. Тя прави това в полето на реалната, биографичната конкретика. Тръгвайки от изначалния профетизъм на словото, по-нататък тя остава изцяло при породената от него биографична реалност, чете и постулира тази реалност – през призмата на началния цитат – именно като максималната реализация на мита.

Вазовото стихотворение целенасочено, тенденциозно се стреми да остане максимално близко до фактическата истина. И успява, въпреки че „истината“ по това време все още не е отделена от слуховете, пък и от нарочните пропагандни манипулации, обичайни за тогавашната преса, и официозната, и емигрантската. Дори поетовият брат Кирил Ботев, който сам е бил сред четниците на „Радецки“, в късните си спомени се позовава пряко на стихотворението „Тих бял Дунав се вълнува“, както той го нарича¹⁰. Самият Захарий Стоянов ще признае, че „известната Вазова песен „Тих бял Дунав се вълнува“ се основава на чистата действителност и факти“¹¹.

А може би тази „документалност“ на стихотворението, абсолютната му коректност към факта, има обратно действие. Може би не то следва събитието такава, каквото то се е случило на борда на „Радецки“ и при слизането на Козлодуйския бряг; може би самото стихотворение, или по-точно не стихотворението „Радецки“, а песента „Тих бял Дунав“ със своя мощен митогенен заряд е моделирала значително по-късно създадените мемоарни свидетелства за събитието, доколкото за самите участници в него е било невъзможно да го мислят извън Вазовия текст. Много от тези свидетелства буквално цитират творбата, особено репликата на войводата към уплашения капитан. „*Слушай мене, капитане! Туй аз искам, не се моля. Тука аз заповядам; ще изпълняваш моята воля!*“ – цитира в пряка реч Йордан Кършовски в спомените си¹². Същата реплика е предадена от Цанко Минков така: „*Не, тук се слуша мойта воля, аз съм капитан!*“¹³ У Атанас Свещаров тя звучи по следния начин: „*Сега съм аз капитанин. Тук се слуша мойта воля!*“¹⁴

Впрочем, същият А. Свещаров дори свидетелства, че при слизането си на брега четниците пеят не друго, а песента „Тих бял Дунав“¹⁵, с което Вазовото стихотворение, с посредничеството на фолклорно-песения си вариант, пряко се включва в събитието, което описва.

Но и без тази дълбоко симптоматична грешка на мемоариста е ясно, че творбата на Вазов по един сложен начин не просто възпява Ботевия подвиг, а моделира мита „Ботев“. Вазовият разказ фикционализира историческия факт не само пряко, като го възпява *такъв, какъвто е*, но и като ретро-модифицира самите исторически свидетелства, *които го правят* *такъв, какъвто той е*.

Тази своя мощ Вазовият текст, да подчертаем отново, дължи не на литературния си статут, а на фолклорно-песенния. Съвсем скоро след публикуването си стихотворението се откъсва – при това категорично и завинаги – от литературния си образ и заживява пълноценно в сферите на „масовото“, фолклорно-песенното. По-късно поетът сам ще се запознае с един от авторите на тази трансформация: „*Много по-после – спомня си той пред Шишманов, – когато бях в Берковица, Начев, тогава пристав в града и бивши другар на Ботйова,*